

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

ASG WP wewn. 3794/84

JAWNE

Egz. nr 1

Pplk dypl. Bogdan SZULC

PRZYGOTOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W ODDZIAŁACH

Skrypt

49628

WARSZAWA

1984

49

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

ASG WP wewn. 3794/84

JAWNE

Egz. nr 1

Ppłk dypl. Bogdan SZULC

PRZYGOTOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W ODDZIAŁACH

Skrypt

49628

WARSZAWA

1984

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

ASG WP wewn. 3794/84.

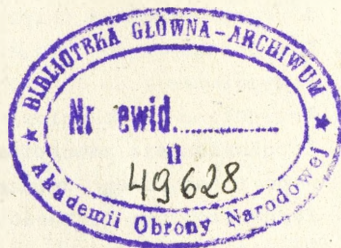
~~_____~~
Egz. Nr ... 1

Ppłk dypl. Bogdan SZULC

PRZYGOTOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH
W ODDZIAŁACH

Skrypt

*Prekias -
prot. 1 z dn. 2.01.97
dy -*

WARSZAWA

1984 r.

	Str.
WSTĘP	3
1. Praca kierownika ćwiczenia i zespołu autorskiego nad opracowaniem ćwiczenia taktycznego	4
1.1. Rodzaje ćwiczeń opracowywanych w oddziale	4
1.2. Rola i obowiązki kierownika ćwiczenia we wstępnym etapie opracowania ćwiczenia	4
1.3. Przygotowanie zespołu autorskiego /autora/ do opracowania ćwiczenia	7
2. Opracowanie ćwiczenia taktycznego przez zespół autorski.....	9
2.1. Podział pracy i czynności członków zespołu autorskiego w toku opracowania ćwiczenia	9
2.2. Opracowanie dokumentacji do ćwiczenia	13
2.2.1. Treningi sztabowe	13
2.2.2. Ćwiczenia grupowe	15
2.2.3. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe	16
2.2.4. Ćwiczenia taktyczne z wojskami	18
2.2.5. Ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem amunicją bojową	19
3. Organizowanie ćwiczenia taktycznego w oddziale	20
3.1. Opracowanie rozkazu dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia	20
3.2. Przygotowanie do ćwiczenia kierownictwa	21
3.3. Przygotowanie do ćwiczenia pododdziału pozorowania.....	22
3.4. Przygotowanie do ćwiczenia szkolonych	23
3.5. Zorganizowanie zabezpieczenia technicznego, materiałowego i medycznego ćwiczenia	24
3.6. Zorganizowanie łączności kierownictwa ćwiczenia	25
3.7. Przygotowanie rejonu ćwiczenia	25
ZAKOŃCZENIE	26

WSTĘP

Jedną z podstawowych form praktycznego szkolenia wojsk i sztabów w oddziałach są ćwiczenia taktyczne. Stanowią one zazwyczaj końcowy etap poszczególnych okresów szkolenia wojsk, odzwierciedlają aktualny stan i zdolności pododdziałów i sztabów do prowadzenia działań bojowych na współczesnym polu walki. Spełnienie przez ćwiczenia taktyczne swoich funkcji i celów zależy od odpowiedniego przygotowania i właściwego prowadzenia tych ćwiczeń w oddziale.

Treść niniejszego skryptu odzwierciedla podstawowe normatywy zawarte w "Instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych", poszerzone o praktyczne wskazówki dotyczące przygotowania różnych ćwiczeń w oddziałach, przy czym przez termin przygotowanie ćwiczeń taktycznych rozumieć będziemy cały szereg czynności związanych z ich opracowaniem i organizowaniem^{1/}.

Podstawowe czynności, związane z organizowaniem i opracowaniem ćwiczeń taktycznych w oddziałach omówione w skrypcie choć dotyczą w zasadzie ćwiczeń taktycznych o charakterze ogólnowojskowym, to jednak zasadniczo nie różnią się od czynności wykonywanych przez dowódców i autorów ćwiczeń specjalistycznych.

1/ W dalszym rozumieniu termin opracowanie ćwiczenia taktycznego oznacza przedsięwzięcia wykonywane przez dowódcę i zespół autorski /autora/ ćwiczenia, związane z przygotowaniem niezbędnej dokumentacji do ćwiczenia. Organizowanie ćwiczenia polega na realizowaniu szeregu przedsięwzięć umożliwiających właściwe rozpoczęcie i prowadzenie ćwiczenia.

1. PRACA KIEROWNIKA ĆWICZENIA I ZESPOŁU AUTORSKIEGO NAD OPRACOWANIEM ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO

1.1. Rodzaje ćwiczeń opracowywanych w oddziale

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi wytycznymi do szkolenia wojsk w oddziałach /zmechanizowanych i czołgów/ opracowuje i prowadzi się następujące ćwiczenia taktyczne:

- ćwiczenia grupowe;
- treningi sztabowe;
- ćwiczenia dowódczo-sztabowe;
- ćwiczenia taktyczne z wojskami;
- ćwiczenia taktyczne połączone ze strzelaniem amunicją bojową.

Dowództwo i sztab oddziału opracowują i organizują te ćwiczenia w ilości określonej na każdy rok w wytycznych do szkolenia opracowanych przez sztab dywizji, przy czym szczegółowa forma ćwiczeń pozostaje często w kwestii wyboru przez dowódcę pułku.

Istotną sprawą w opracowywanych, przez sztab pułku ćwiczeniach z wojskami oraz ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową i bombardowaniem jest to, że sztab pułku opracowuje tylko ćwiczenia batalionowe^{2/}.

1.2. Rola i obowiązki kierownika ćwiczenia we wstępnym etapie opracowania ćwiczenia

Z reguły kierownikiem ćwiczeń prowadzonych w pułku będzie osobiście dowódca pułku.

Do podstawowych obowiązków kierownika ćwiczenia w zakresie jego opracowania należy:

- określenie danych wyjściowych do ćwiczenia /temat, cele szkoleniowe, rejon ćwiczenia, etapy i zagadnienia, skład stron/ i opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia;
- określenie składu zespołu autorskiego i wydanie wytycznych dla tego zespołu;
- ustalenie limitów zużycia środków materiałowo-technicznych;
- kierowanie opracowaniem planu przeprowadzenia ćwiczenia przez zespół autorski /autora/;
- zorganizowanie szkolenia zespołu kierowniczego i przygotowania wojsk do ćwiczenia;
- ustalenie zakresu pracy i sposobów przygotowania rejonu ćwiczenia, wydzielając do tego niezbędne siły i środki;

2/ Wynika to z postanowień instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych, Warszawa 1976, MON, s.12.

- ustalenie zakresu i metody sprawdzianu dopuszczenia do ćwiczeń taktycznych;
- określenie liczby pododdziałów biorących udział w strzelaniu amunicją bojową i etapów ćwiczenia, w których przewiduje się strzelania i bombardowanie przez lotnictwo /w ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową i bombardowaniem/;
- ustalenie charakteru działań oznaczonego przeciwnika, rejonów pól tarczowych, kolejność i sposób ich ukazywania;
- udzielenie wytycznych kierownictwu oraz komendzie poligonu, dotyczących sposobu urządzenia pól tarczowych, terminów wykonywania strzelań i bombardowania;
- określenie sił i środków do zabezpieczenia strzelań, warunków bezpieczeństwa oraz czasu i sposobów wydawania amunicji dla pododdziałów i żołnierzy; /w ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową/;
- wyznaczenie rubieży zatrzymania wojsk nie biorących udziału w strzelaniu /w ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową/.

Przed przystąpieniem do opracowania ćwiczenia dowódca pułku /kierownik ćwiczenia/ powinien:

Po pierwsze - uświadomić sobie treść tematu, zrozumieć jego rodzaj i cele ćwiczenia oraz warunków ćwiczenia.

Po drugie - opracować koncepcję taktyczno-metodyczną ćwiczenia, czyli wstępny projekt /ideę/ układu ćwiczenia, a także niezbędne terminy, limity i inne dane niezbędne do opracowania ćwiczenia.

Po trzecie - wyznaczyć zespół autorski /autora/ a w tym głównego autora ćwiczenia.

Po czwarte - przekazać dla zespołu autorskiego /autora/ wytyczne do opracowania ćwiczenia.

Dokładne zrozumienie treści tematu, rodzaju i głównego celu ćwiczenia pozwala kierownikowi na uzmysłowienie sobie tego, co w danym ćwiczeniu jest najistotniejsze oraz jakie warunki muszą być spełnione w tym ćwiczeniu, aby osiągnąć jego główny cel. Przeanalizowanie zaś konkretnych warunków i potrzeb pułku sprzyjać będzie ustaleniu realnych, ogólnych celów i zagadnień szkoleniowych oraz zapewni właściwą organizację ćwiczenia.

Opracowując koncepcję taktyczną dowódca /kierownik ćwiczenia/ powinien ustalić:

a/ w części taktycznej:

- rodzaj działań w czasie ćwiczenia /ćwiczących, sąsiadów, przełożonych/;
- rodzaj dotychczasowych działań wojsk;
- rodzaj i sposób działań przeciwnika /dotychczasowych i w czasie trwania ćwiczenia/;

- rejon szczególnie ważne w ćwiczeniu /rejon strzelań, bojów spotkaniowych, wprowadzania drugiego rzutu itp./;
- rubież styczności wojsk i wejścia do walki;
- rubież bezpieczeństwa oraz rubież zakończenia ćwiczenia.

b/ w części metodycznej:

- rodzaj i rozmach ćwiczenia;
- wstępny podział zagadnień oraz czasu trwania ćwiczenia;
- skład ćwiczących;
- rejon ćwiczenia;
- warunki przeprowadzenia ćwiczenia;
- sposób rozpoczęcia i zakończenia ćwiczenia.

Opracowując koncepcję taktyczno-metodyczną dowódca może ją wykonać na kalce, mapie lub czystej kartce, a część metodyczną w formie opisowej na kartce. Z doświadczeń wynika, że najdogodniej koncepcję taktyczną opracować na czystej kartce papieru lub też kalce technicznej.

Niezmiernie ważnym problemem w pułku jest ustalenie zespołu autorskiego, a także funkcyjnych /aparatu kierowniczego/ w ćwiczeniu. O ile w opracowaniu ćwiczenia taktycznego z wojskami oraz ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową i bombardowaniem może brać udział cały sztab pułku /będzie to zawsze ćwiczenie batalionowe/, o tyle w ćwiczeniach grupowych i treningach sztabowych, a głównie w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych istnieją znaczne trudności w doborze zespołu autorskiego. Dlatego też często do opracowania ćwiczenia dowódczo-sztabowego, treningu sztabowego lub ćwiczenia grupowego wyznaczony będzie tylko autor ćwiczenia, który tylko w minimalnym zakresie korzystać będzie z pomocy szefów służb przy zachowaniu jednak zasady zachowania w tajemnicy koncepcji ćwiczenia. Dowódca /kierownik ćwiczenia/ przy wyznaczaniu zespołu autorskiego /autora/ ćwiczenia, kierować się powinien znajomością i umiejętnościami poszczególnych oficerów. Często więc w pułku autorem ćwiczenia prócz starszego oficera operacyjnego mogą być: szef sztabu i zastępca dowódcy do spraw liniowych.

W wytycznych dla autora /zespołu autorskiego/ dowódca powinien wskazać ogólny kierunek pracy autora wyrażając jednocześnie własne życzenia co do taktycznej i metodycznej koncepcji ćwiczenia. Zakres wytycznych w znacznej mierze zależeć będzie od znajomości przez dowódcę umiejętności i zdolności autora.

Zazwyczaj wytyczne dowódcy dla autora ćwiczenia powinny obejmować:

- temat i rodzaj ćwiczenia;
- ogólne cele i niektóre /główne/ zagadnienia szkoleniowe ćwiczenia;
- rejon ćwiczenia;
- czas i termin przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład ćwiczących wojsk /sztabu/;

- koncepcję taktyczną ćwiczenia;
- terminy opracowania dokumentacji do ćwiczenia.

Ponadto dowódca /kierownik ćwiczenia/ może określić inne wymagania i zalecenia, a w tym między innymi:

- normy zużycia kilometrów, motogodzin, mps, środków pozoracji pola walki, amunicji itp. /;
- skład kierownictwa i innych osób funkcyjnych;
- terminy, miejsce i sposób powrotu wojsk /sztabu/ z ćwiczenia.

1.3. Przygotowanie zespołu autorskiego /autora/ do opracowania ćwiczenia

Podstawę do opracowania ćwiczenia przez wyznaczony zespół autorski /autora/ stanowią:

- obowiązujące dyrektywy, wytyczne szkolenia na dany rok oraz programy i plany szkolenia, a także regulaminy, instrukcje i inne obowiązujące wydawnictwa;
- wytyczne przełożonego /kierownika ćwiczenia/;
- możliwości w zakresie warunków organizacji ćwiczenia.

Gdy do opracowania ćwiczenia powołany jest zespół autorski z reguły wytyczne do opracowania ćwiczenia otrzymuje główny autor ćwiczenia. W takiej sytuacji w pierwszej kolejności analizuje on temat oraz wytyczne przełożonego, a następnie zapoznaje zespół autorski z koncepcją przedstawioną przez dowódcę oraz własnymi wnioskami. Jeżeli podczas wydawania wytycznych przez dowódcę obecny był pełny skład zespołu autorskiego, wówczas konieczność zapoznawania zespołu z koncepcją odpada.

Niemniej jednak każdorazowo zespół autorski /autor/, a szczególnie główny autor ćwiczenia powinien:

- przeanalizować temat i wytyczne przełożonego;
- dobrać i przestudiować obowiązujące materiały szkoleniowe;
- ustalić i ostatecznie sformułować cele i zagadnienia szkoleniowe;
- szczegółowo określić i dobrać mapy do ćwiczenia;
- opracować plan pracy zespołu autorskiego /autora/ ćwiczenia;
- sporządzić plan przygotowania ćwiczenia.

Prowadząc analizę tematu i wytycznych dowódcy autor ćwiczenia /główny autor/ powinien zrozumieć istotę tematu, a także uzmysłowić sobie charakter działań wojsk własnych i nieprzyjaciela, zdać sobie sprawę z rodzaju ćwiczenia /jego form szczegółowych/. Ponadto należy uświadomić sobie główny cel ćwiczenia. W analizie autor /główny autor/ powinien także wyciągnąć wnioski co do rozstrzygnięcia problemów taktycznych i metodycznych nie określonych w wytycznych przez dowódcę. Analiza taka staje się więc niejako rozwinięciem i uszczegółowieniem koncepcji narzuconej przez dowódcę.

Dobierając i studiując obowiązujące materiały szkoleniowe autor /zespół autorski/, a szczególnie główny autor ćwiczenia powinni przez dokumentów normatywnych /rozkazów, wytycznych, zarządzeń, regulaminów, instrukcji/ przestudiować literaturę odzwierciedlającą aktualnie poglądy i przemyślenia innych oficerów, a także literaturę ukazującą wnioski i doświadczenia z dotychczasowych wojen, a zwłaszcza drugiej wojny światowej. Szczególnie ważnym problemem jest przestudiowanie ostatnio prowadzonych ćwiczeń i stosownie do wniosków z tych ćwiczeń opracować ćwiczenie.

Kolejną czynnością w pracy głównego autora /autora/ jest ostateczne ustalenie i sformułowanie celów i zagadnień szkoleniowych. Celowe jest aby czynności te główny autor ćwiczenia wykonywał wspólnie z zespołem autorskim w stałej konsultacji z dowódcą /przyszłym kierownikiem ćwiczenia/.

Decydujący wpływ na ostateczne cele i zagadnienia szkoleniowe wywierać będzie głównie rodzaj ćwiczenia /szczegółowa forma/, jego temat, wymagania określone w programach oraz konkretne warunki i potrzeby jednostki. Przy ustalaniu celów każdorazowo należy je określać dla określonych zespołów ćwiczących. Np. w batalionowym ćwiczeniu taktycznym z wojskami powinno się określić cele dla: dowództwa i sztabu batalionu, pododdziałów ćwiczących oraz pododdziałów rodzajów wojsk i służb. Ustalając zagadnienia szczególnie dla ćwiczeń dwustronnych konieczne jest ustalenie ich dla obu ćwiczących stron.

Podczas przygotowania zespołu autorskiego do ćwiczenia celowe staje się także określenie niezbędnych do opracowania i przeprowadzenia ćwiczenia map oraz ich przygotowanie. Często może wiązać się to z koniecznością wykonywania dodatkowych zapotrzebowań i przywozu potrzebnych arkuszy. Czynność tą powinien główny autor /autor/ ćwiczenia wykonać z takim wyliczeniem aby zespół autorski mógł w określonym czasie przystąpić do pracy. Określić należy także już w tym okresie niezbędną ilość map dla ćwiczących i czas ich przygotowania.

Następną niezbędną czynnością głównego autora /autora/ ćwiczenia, którą wykonuje przy współudziale członków zespołu autorskiego jest opracowanie planu pracy zespołu autorskiego /autora/ ćwiczenia. Plan taki jest harmonogramem czynności zespołu autorskiego. Powinien on zawierać: główne terminy opracowania ćwiczenia, zasadnicze czynności członków zespołu związane z opracowaniem ćwiczenia oraz terminy ich realizacji.

Kolejną czynnością głównego autora /autora/ ćwiczenia jest sporządzenie planu przygotowania ćwiczenia. Planu takiego zgodnie z instrukcją o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych nie wykonuje się do ćwiczeń batalionowych. Zasadniczo plan taki powinien zawierać:
- temat, cele i zagadnienia szkoleniowe;

- skład zespołu autorskiego z określeniem osób odpowiedzialnych za przedsięwzięcia organizacyjne;
- skład kierownictwa ćwiczenia oraz podległych mu zespołów /osób funkcyjnych/;
- zestawienie zasadniczych prac związanych z przygotowaniem rejonu i materiałowo-technicznego zabezpieczenia ćwiczenia;
- terminy opracowania planu przeprowadzenia ćwiczenia, przeprowadzenia rekonesansu, gotowości kierownictwa i ćwiczących.

Często także, jeżeli dowódca w wytycznych nie narzucił, autor /główny autor/ zobowiązany będzie do wyboru rejonu ćwiczenia. Wybierając teren do ćwiczenia główny autor /autor/ powinien uwzględnić:

- ustalone limity kilometrów dla pojazdów mechanicznych i wozów bojowych;
- limity pracy /motogodzin/ sprzętu specjalistycznego /głównie inżynierskiego/;
- koszty związane z dojazdem na ćwiczenia.

Szczególnie dokładnie autor powinien ocenić teren pod względem przydatności do ćwiczenia uwzględniając, że teren taki powinien:

- odpowiadać w pełni tematowi ćwiczenia;
- umożliwiać właściwe przerobienie wszystkich zaplanowanych zagadnień szkoleniowych, a tym samym przyczynić się do osiągnięcia postawionych celów szkoleniowych;
- stwarzać ćwiczącym możliwości rozwijania umiejętności taktycznej oceny właściwości terenowych;
- wykluczać możliwości niszczenia przez ćwiczących upraw rolnych, lasów, dróg i obiektów drogowych.

Jeżeli teren jest dla autora zupełnie nieznanym może zaistnieć nawet konieczność bezpośredniego wyjazdu autora w celu dokonania dokładnego jego wyboru.

2. OPRACOWANIE ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO PRZEZ ZESPÓŁ AUTORSKI

Jakość i efektywność ćwiczenia zależna jest w znacznym stopniu od poprawności opracowanej dokumentacji do ćwiczenia. W pułku dokumentację do ćwiczeń opracowuje się zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami. Do ćwiczeń batalionowych opracowuje się tylko plan - konspekt na mapie.

2.1. Podział pracy i czynności członków zespołu autorskiego w toku opracowania ćwiczenia

W zależności od rodzaju ćwiczenia, jego form szczegółowych, a także od celów, w skład zespołu autorskiego w oddziale mogą wchodzić:

- oficer ogólnowojskowy jako główny autor ćwiczenia;
- oficer specjalista pracy partyjno-politycznej;

- oficer ogólnowojskowy - specjalista armii obcych i rozpoznania;
- oficer specjalista artylerii;
- oficer - specjalista wojsk inżynieryjnych;
- oficer - specjalista wojsk łączności;
- oficer - specjalista wojsk chemicznych;
- oficer - specjalista obrony przeciwlotniczej;
- oficer - specjalista służb kwatermistrzowskich;
- oficer - specjalista służb technicznych;
- oficer - specjalista zabezpieczenia medycznego.

Na głównego autora ćwiczenia z reguły wyznacza się starszego oficera operacyjnego oddziału. Często jednak, gdy oficerowie na tych stanowiskach nie są w pełni przygotowani do wykonywania takich czynności, głównym autorem może być szef sztabu oddziału lub zastępca dowódcy do spraw liniowych.

Główny autor ćwiczenia jest głównym wykonawcą podstawowych dokumentów opracowywanych do ćwiczenia, a jednocześnie koordynatorem pracy całego zespołu autorskiego. Ponadto odpowiedzialny jest za opracowanie pełnej dokumentacji ćwiczenia i przedstawienie jej w określonym czasie kierownikowi ćwiczenia /dowódcy/. Po wykonaniu przedstawionych już czynności wstępnych główny autor przeprowadza odprawę z zespołem autorskim, w czasie której powinien:

- szczegółowo określić temat, cele i zagadnienia szkoleniowe;
- określić zasadnicze przedsięwzięcia do wykonania;
- wyznaczyć odpowiedzialnych za opracowanie poszczególnych dokumentów;
- podać niezbędne terminy wykonania dokumentacji;
- podać zespołowi zasadnicze ograniczenia wpływające na opracowanie dokumentacji;
- określić termin i osoby biorące udział w rekonesansie, jeżeli taki organizuje.

W czasie opracowania poszczególnych dokumentów autor ćwiczenia /główny autor/ powinien być w stałym kontakcie z dowódcą /kierownikiem ćwiczenia/, a każdy wykonany dokument przedstawiać do jego akceptacji.

Oficer - specjalista pracy partyjno-politycznej wyznaczony jest ze składu oficerów sekcji politycznej oddziału. Z reguły opracowuje on dane o sytuacji politycznej do poszczególnych założeń oraz wytyczne do pracy ćwiczących organów partyjno-politycznych.

Starszy oficer rozpoznania oddziału jako specjalista armii obcych i rozpoznania bierze udział w opracowaniu głównych dokumentów do ćwiczenia. Wspólnie z głównym autorem opracowuje zamiar działania nieprzyjaciela, ustala nasycenie sił i środków nieprzyjaciela na poszczególnych kierunkach ćwiczeń, a ponadto jeżeli ćwiczenie jest dwustronne także działanie strony przeciwnej. Zazwyczaj oficer ten zobowiązany

zostaje także do opracowania planu pozorowania przeciwnika oraz sytuacji rozpoznawczej w założeniach i zarządzeń rozpoznawczych w założeniach i zarządzeń rozpoznawczych wyższego przełożonego dla ćwiczących.

Dowódca artylerii oddziału lub jego zastępcę jako specjaliści artylerii biorą udział w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz opracowania załączników do założenia /sytuacja artyleryjska/. Ponadto opracowuje plan działania artylerii w ćwiczeniu oraz niezbędne zarządzenia przełożonego /specjalisty/ dla ćwiczących. Wspólnie z głównym autorem ćwiczenia ustala także zagadnienia, dla ćwiczących pododdziałów /oddziału/ artylerii.

Szef saperów oddziału jako specjalista wojsk inżynieryjnych bierze udział w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia a ponadto:

- opracowuje plan działania elementów inżynieryjnych w ćwiczeniu;
- opracowuje załącznik do założenia /sytuację inżynieryjną/;
- przygotowuje niezbędne zarządzenia w dziedzinie zabezpieczenia inżynieryjnego dotyczące ćwiczących.

Szef łączności oddziału jako specjalista łączności bierze udział w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia, wykonuje załącznik do założenia /sytuacja łączności/ oraz opracowuje plan działania pododdziałów łączności podczas ćwiczenia. Przygotowuje także niezbędne zarządzenia łączności dotyczące ćwiczących. Ponadto oficer ten odpowiedzialny jest za opracowanie planu łączności kierownictwa zawierający niezbędne dokumenty zapewniające łączność wewnętrzną kierownictwa oraz łączność kierownictwa z ćwiczącymi. Celowe jest także aby oficer ten przygotował niezbędne dane dotyczące funkcjonowania łączności i zachowania tajemnicy. Ustalenie fal roboczych, tabel kryptonimów i sygnałów rozpoznawczych osób funkcyjnych i dostarczył je do ćwiczących przed ćwiczeniami.

Szef zabezpieczenia chemicznego oddziału, jako specjalista wojsk chemicznych oraz szef OPL oddziału, jako specjalista obrony przeciwlotniczej biorą także udział w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia, wykonują załączniki do założenia /sytuacja chemiczna oraz sytuacja OPL/ oraz przygotowują zarządzenia i niezbędne komunikaty dla ćwiczących. Opracowują także plany: szef zabezpieczenia chemicznego - plan działania pododdziałów chemicznych a szef OPL - plan działania OPL.

Oficer - specjalista służb kwatermistrzowskich wyznaczony jest ze składu szefów rodzajów służb. Najczęściej jednak funkcję tę pełni kwatermistrz oddziału lub oficer wyznaczony ze składu szefów rodzajów służb, jako specjaliści służb kwatermistrzowskich biorą udział w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia, sporządzają załącznik do założenia /sytuacja materiałowa/ oraz jeżeli istnieje konieczność, plan

działania służb i pododdziałów kwatermistrzowskich. Opracowują także niezbędne ćwiczącym zarządzenia przełożonych.

Szef służb technicznych /lub wyznaczony ze składu szefów rodzajów służb technicznych oficer/ bierze udział w swoim zakresie, w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia, a ponadto opracowuje zarządzenia dla ćwiczących oraz plan działania służb technicznych.

Starszy lekarz oddziału jako specjalista organizacji zabezpieczenia medycznego może brać także udział w opracowaniu ćwiczeń uczestnicząc w wykonaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz wykonując załącznik do założenia i jeżeli istnieje taka konieczność plan działania elementów medycznych w ćwiczeniu.

Udział oficerów-specjalistów w opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia zazwyczaj ogranicza się do konsultowania z głównym autorem położenia i zadań elementów specjalistycznych podczas opracowania zamiaru stron oraz położenia wyjściowego, a także do określenia położenia i zadań elementów specjalistycznych w poszczególnych położeniach dynamiki walki. Biorą oni także udział w ustalaniu szczegółowych zagadnień szkoleniowych dotyczących reprezentowanych specjalności.

W czasie opracowywania ćwiczeń grupowych niektórzy oficerowie specjaliści, jeżeli jest przewidziany problem specjalistyczny, mogą opracowywać jedno z opracowań metodycznych zajęcia.

Podczas opracowywania batalionowych ćwiczeń taktycznych z wojskami, a także batalionowych ćwiczeń taktycznych ze strzelaniem amunicją bojową oficerowie specjaliści biorą udział w opracowaniu planu - konceptu oraz opracowują w zależności od przerabianych zagadnień oraz wytycznych głównego autora ćwiczenia niezbędne dla ćwiczących zarządzenia.

Jeżeli w czasie batalionowych ćwiczeń taktycznych z wojskami lub ze strzelaniem amunicją bojową biorą udział śmigłowce lub lotnictwo myśliwsko-szturmowe wówczas w składzie zespołu autorskiego powinien występować specjalista-lotnik z oddziału, który bierze udział w ćwiczeniu.

Jeżeli w oddziale opracowuje się ćwiczenie dowódczo-sztabowe, a część oficerów wyznaczonych do zespołu autorskiego będzie brała udział w ćwiczeniu na swoich stanowiskach, wówczas główny autor zachowując w tajemnicy koncepcję ćwiczenia może wykorzystywać oficerów specjalistów do opracowania niezbędnych zarządzeń. /Np. nakazując w oparciu o przedstawioną sytuację taktyczną opracować poszczególnym szefom zarządzenia specjalistyczne wyższych przełożonych/.

Można także przed ćwiczeniem dowódczo-sztabowym zorganizować trening sztabowy, w którym w oparciu o daną sytuację taktyczną szefowie rodzajów wojsk i służb opracują niezbędne zarządzenia i plany działania elementów specjalistycznych, a wykonaną dokumentację wykorzystać w cwi-

czeniu dowódczo-sztabowym. W każdym z tych wypadków nie powinno się jednak oficjalnie wyznaczać zespołu autorskiego^{3/}.

2.2. Opracowanie dokumentacji do ćwiczenia

Do poszczególnych ćwiczeń prowadzonych w oddziale zespół autorski /autor/ ćwiczenia opracowuje dokumentację zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami^{4/}. Każde z opracowywanych ćwiczeń ma jednak specyficzne cechy, dlatego też każde zostanie omówione oddzielnie.

2.2.1. Treningi sztabowe

Na ilość i treść dokumentów opracowywanych do treningu sztabowego wpływać będzie głównie:

- rodzaj treningu /tzn. czy jest to trening ogólny czy szczegółowy; jedno czy dwuszczeblowe/;
- cel i treść treningu sztabowego;
- miejsce prowadzenia treningu /pomieszczenia stałe, teren/.

Każdorazowo do treningu opracować należy plan przeprowadzenia treningu i założenia /założenie/ taktyczne.

W części graficznej planu przeprowadzenia treningu sztabowego należy ująć:

- zamiar taktyczny stron;
- położenie wyjściowe;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego;
- zadania ćwiczących do czasu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zadania bojowe oddziału /pododdziału/ oraz sąsiadów.

Ze względu na zakres i cele treningi sztabowe zazwyczaj prowadzone będą w oparciu o jedną sytuację. W takim więc wypadku nie będzie wykonywało się zarysu dynamiki walki, a podstawą do ćwiczenia będzie tylko położenie wyjściowe. Jeżeli w treningu sztabowym planuje się wykorzystanie środków łączności wówczas plan przeprowadzenia powinien zawierać także organizację łączności, a gdy zamierza się dodatkowo rozwijać w terenie punkty dowodzenia, wówczas także opracować należy rozmieszczenie punktów dowodzenia.

W części opisowej planu przeprowadzenia treningu należy uwzględnić:

- temat i cele szkoleniowe ćwiczenia;
- rodzaj ćwiczenia;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład biorących udział w ćwiczeniu;
- rozmach ćwiczenia.

3/ Przedstawione warianty należy traktować jako propozycje rozwiązań, nie zaś jako wytyczne lub ogólnie przyjęte zasady opracowania ćwiczenia.

4/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych, Wyd. MON, Warszawa 1976, str.28-38, 50-52.

Zazwyczaj w treningu sztabowym /ze względu na jego cele i stosunkowo wąski zakres/ nie określa się etapów ćwiczenia a tylko zażądania szkoleniowe, czas ich trwania oraz zasadnicze przedsięwzięcia realizowane przez kierownictwo.

Jeżeli trening sztabowy prowadzony jest w terenie jednocześnie z użyciem środków łączności, wówczas ujmuje się także limity kilometrów /przebiegu/ dla pojazdów mechanicznych oraz organizację łączności i dowodzenia. Gdy treścią treningu sztabowego jest zbieranie, studiowanie i analizowanie danych do decyzji dowódcy, a ćwiczenie jest jednoszczeblowe /ćwiczy tylko sztab oddziału/, wówczas w części opisowej planu przeprowadzenia ćwiczenia ujmuje się także organizację podawania wiadomości /"podgrywki"/. Przy treningu dwuszczeblowym /sztab batalionowe + sztab pułku/ z reguły "podgrywa" się sytuację pododdziałom, a sztab oddziału dane zbiera od sztabów batalionów.

Założenia /założenie/ taktyczne opracowuje się w treningu sztabowym zgodnie z ogólnie obowiązującymi zasadami^{5/}. Jeżeli istotą treningu jest zbieranie danych, wówczas sytuacja szczegółowa nie powinna w pełni odzwierciedlać ani położenia wojsk własnych, ani też nieprzyjaciela.

Podczas opracowywania treningów sztabowych, szczególnie jeżeli są one dwuszczeblowe a ponadto w terenie z wykorzystaniem środków łączności opracowuje się także plan łączności, który dotyczyć powinien głównie łączności kierownictwa /kierownika/ ćwiczenia i zapewnić łączność poszczególnych elementów kierownictwa oraz łączność kierownictwa z ćwiczącymi.

Z reguły plan taki powinien obejmować:^{6/}

- schemat łączności radiowej z rozliczeniem środków oraz tabelę zawierającą dane do pracy poszczególnych sieci i kierunków radiowych;
- schemat łączności radioliniowej /z danymi eksploatacyjnymi/ i przewodowej;
- dane do pracy radiotelefonicznej;
- tabele kryptonimów i sygnałów rozpoznawczych osób funkcyjnych.

Jeżeli trening sztabowy dotyczy zbierania, analizowania i przygotowania danych dla dowódcy wówczas opracowuje się również plan podawania wiadomości, który powinien zawierać informacje jakie przekazywać będzie zespół podgrywający /"Podgrywka"/, źródło z jakiego dane napływają oraz czas podawania wiadomości.

5/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych, MON, 1976 r. str.33 oraz Metodyka ćwiczeń taktycznych, ASG WP, 1981, str. 46-55.

6/ Metodyka ćwiczeń str.57.

Ponadto, jeżeli trening prowadzony jest w terenie z rozwijaniem punktów dowodzenia i konieczne jest stosowanie regulacji ruchu opracowuje się także plan regulacji ruchu.

2.2.2. Ćwiczenie grupowe

W oddziale zazwyczaj ćwiczenia grupowe organizuje się z grupą dowódców batalionów włączając oficerów operacyjnych i rozpoznawczych. Dokumentacja opracowywana do tych ćwiczeń nie odbiega jednak zasadniczo od powszechnie przyjętej i stosowanej.

Podstawowymi dokumentami, które opracowuje się do ćwiczenia grupowego są:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia;
- założenia taktyczne;
- plany działania rodzajów wojsk i służb;
- rozkazy i zarządzenia bojowe;
- opracowanie metodyczne.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia zgodnie z obowiązującą instrukcją^{7/} zawiera część graficzną /na mapie/ oraz część opisową.

Część graficzna planu obejmuje:

- zamiar taktyczny stron;
- położenie wyjściowe;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego;
- zadania ćwiczących do czasu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zadania bojowe oddziału oraz sąsiadów;
- zarys dynamiki walki.

Część opisowa planu obejmuje:

- temat i cele szkoleniowe;
- rodzaj ćwiczenia;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład biorących udział w ćwiczeniu;
- rozmach ćwiczenia /w sensie taktycznym/;
- warunki przeprowadzenia ćwiczenia, zamiar stron i przyjęte stosunki sił;
- ilość, czas i tematy poszczególnych zajęć szkoleniowych.

Inne wymienione dokumenty z wyjątkiem opracowania metodycznego zawierają elementy ustalone w instrukcjach i podręczniku^{8/}.

7/ Instrukcja o opracowaniu i prowadzeniu str. 31-32.

8/ Metodyka ćwiczeń taktycznych, podręcznik, Warszawa 1981, ASG WP.

Opracowanie metodyczne wykonuje się wyłącznie do ćwiczeń grupowych. Jest to dokument, na podstawie którego szkolący /kierownik/ prowadzi poszczególne zajęcia. Opracowanie metodyczne wykonuje się oddzielnie do każdego zajęcia^{9/}.

Powinno ono zawierać:

- temat zajęcia;
- cel zajęcia;
- czas trwania zajęcia;
- zagadnienia szkoleniowe i podział czasu na nie;
- pomoce naukowe;
- wskazówki organizacyjno-metodyczne;
- przebieg zajęcia.

W przebiegu zajęcia autor ujmuje cały tok zajęcia i sposób jego przeprowadzenia. W rozdziale tym powinien podać plan i sposób przerobienia poszczególnych zagadnień danego zajęcia opisując szczegółowo wszystkie. czynności prowadzącego zajęcia i jego przewidywane postępowanie a także spodziewane /właściwe/ odpowiedzi szkolonych. Opracowanie powinno także zawierać możliwe /poprawne/ warianty rozwiązań poszczególnych problemów omawianych w zajęciu. Proponowane przez autora rozwiązania należy zawsze traktować jako jeden z możliwych wariantów rozwiązania.

Jeżeli ćwiczenie grupowe obejmuje zajęcia z tematyki prowadzenia walki, wówczas poszczególne położenia taktyczne przedstawia się na mapie /mapach/ dynamiki walki^{10/}. Poszczególne położenia na mapie dynamiki walki powinny zawierać szczegółowe położenie i charakter działań bojowych wojsk własnych i nieprzyjaciela /w czasie i przestrzeni/ opracowanych z dokładnością o dwa szczeble w dół, w stosunku do szczebla ćwiczącego.

Mapa dynamiki walki stanowi także podstawę do opracowania założeń i zarządzeń wręczanych szkolonym przed zajęciem.

2.2.3. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe

W zależności od celów i problematyki szkoleniowej ćwiczenia dowódczo-sztabowe w oddziale mogą być opracowywane jako gry wojenne lub ćwiczenia szkieletowe, które z kolei mogą być jedno lub dwuszczeblowe. Z reguły ze względu na ograniczone możliwości ćwiczenia dowódczo-sztabowe w oddziale będą miały charakter ćwiczeń jednostronnych.

Do ćwiczeń dowódczo-sztabowych opracowuje się następujące dokumenty:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia;
- założenia taktyczne;
- rozkazy i zarządzenia bojowe;

9/ Zazwyczaj opracowania metodyczne poszczególnych zajęć zbiera się w jeden dokument tworzący w zasadzie zbiór opracowań metodycznych, mylnie często nazywany opracowaniem metodycznym.

10/ Mapa dynamiki walki stanowi załącznik do opracowania metodycznego zajęcia.

- plany działania rodzajów wojsk i służb;
- plan łączności /szczególnie w ćwiczeniach szkieletowych/;
- plan regulacji ruchu /w szkieletowych/;
- plan podawania wiadomości.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia podobnie jak w innych ćwiczeniach składa się z części graficznej i części opisowej.

Część graficzna /wykonywana na mapie/ obejmuje:

- zamiar taktyczny stron;
- położenie wyjściowe;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego;
- zadanie ćwiczących do czasu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zadania bojowe oddziału i sąsiadów i przelozonego;
- zarys dynamiki walki;
- organizację łączności;
- rozmieszczenie i organizację punktów dowodzenia /w ćwiczeniach szkieletowych/.

Część opisowa planu obejmuje: V

- temat i cele szkoleniowe;
- rodzaj ćwiczenia;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład biorących udział w ćwiczeniu;
- rozmach ćwiczenia /szerokość ugrupowania, głębokość zadań, tempo działań, nasycenie sił i środków/;
- warunki przeprowadzenia ćwiczenia, zamiar stron i stosunki sił;
- etapy ćwiczenia /czas ich trwania, zagadnienia szkoleniowe, zasadnicze przedsięwzięcia realizowane przez kierownika ćwiczenia/;
- organizację grupy podgrywającej /"podgrywki"/;
- limity przebiegu kilometrów /w ćwiczeniu szkieletowym/;
- organizację łączności i dowodzenia.

Założenia taktyczne do ćwiczeń dowódczo-sztabowych opracowuje się zgodnie z regułami zawartymi w obowiązujących instrukcjach^{11/}.

Jeżeli jednak ćwiczenie /szczególnie gra wojenna/ rozpoczynają się od zbierania i przygotowania danych do decyzji dowódcy, celowe jest aby w sytuacji szczegółowej nie zawierać wszystkich danych o położeniu wojsk. Szczegółowe dane należy wówczas opracować w planie podawania wiadomości.

Inne dokumenty wykonywane do ćwiczeń dowódczo-sztabowych opracowuje się podobnie jak w omówionych poprzednio ćwiczeniach.

11/ Instrukcja o opracowaniu str. 33 oraz Metodyka opracowania ćwiczeń str.46.

2.2.4. Ćwiczenia taktyczne z wojskami

Na szczeblu oddziału opracowuje się tylko ćwiczenia batalionowe, przy czym mogą one być jedno lub dwustronne.

Do batalionowych ćwiczeń taktycznych opracowuje się tylko plan-konспект przeprowadzenia ćwiczenia. Plan taki opracowuje się na mapie w skali 1:50 000.

W formie graficznej na mapie przedstawia się:

- zamiar taktyczny
- położenie wyjściowe;
- zadania bojowe oddziału;
- zadania bojowe batalionu i sąsiadów;
- zadania ćwiczących do czasu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zarys dynamiki walki;
- rejonny działania pozoracji;
- rejonny /strefy/ imitacji wybuchów jądrowych, pożarów, zniszczeń, skażeń, ognia artylerii i uderzeń lotnictwa.

Ponadto w formie opisowej na mapie przedstawia się:

- temat i cele szkoleniowe ćwiczenia;
- rodzaj ćwiczenia;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- skład wojsk biorących udział w ćwiczeniu;
- rozmach ćwiczenia;
- nasycenie sił i środków;
- stosunki sił;
- warunki przeprowadzenia ćwiczenia;
- dotychczasowe działanie i zamiar stron;
- etapy ćwiczenia;
- organizacja /czas i zadania oraz organizacja łączności i sygnały dowodzenia/ pozoracji;
- przydzielone limity /przebieg kilometrów, zużycie środków pozoracji/;
- organizację łączności i dowodzenia.

Opracowując etapy ćwiczenia, najczęściej wykonuje się je w tabelach, które oprócz nazwy etapu zawierają:

- czas trwania etapu;
- zagadnienia szkoleniowe;
- czynności kierownictwa ćwiczenia.

Rejonny przebiegu poszczególnych etapów ćwiczenia oznaczyć można także na części graficznej planu.

2.2.5. Ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem amunicją bojową

Sztab oddziału opracowuje ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem amunicją bojową dla batalionów /kompanii czołgów w oddziale czołgów/.

Do ćwiczeń taktycznych ze strzelaniem amunicją bojową podobnie jak do ćwiczeń taktycznych z wojskami opracowuje się plan-konspekt na mapie w skali 1:50 000.

Zawiera on wszystkie elementy wykonywane w planie do ćwiczenia z wojskami a ponadto:

- rejon strzelań /na części graficznej/;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

Plan strzelań amunicją bojową i schemat sytuacji tarczowej wykonuje się zazwyczaj w formie dodatkowych szkiców wraz z tabelami. Często jednak plan strzelań amunicją bojową wykonuje się na mapie o dużej skali /1:25 000, 1:10 000/ traktującego go jako załącznik do planu konspektu.

W planie strzelań amunicją bojową w części graficznej uwzględnia się:

- granice pasów bezpieczeństwa;
- granice sektorów strzelań artylerii, piechoty i czołgów;
- granice pasa strzelania;
- rubież otwarcia ognia;
- rubieże poszczególnych celów;
- rejon ładowania amunicji;
- miejsca posterunków ochronnych.

Ponadto na szkicu uwzględnia się /taktyczne/ położenie nieprzyjaciela i zadania taktyczne strzelających. W formie opisowo-tabelarycznej przedstawia się:

- skład rozjemców ogniowych;
- zestawienie figur bojowych i rozliczenie amunicji;
- schemat łączności na okres strzelania;
- schemat łączności z posterunkami ubezpieczającymi;
- sygnały.

Schemat sytuacji tarczowej powinien przedstawiać ilość strzelających pododdziałów, a następnie wg poszczególnych rubieży celów:

- zestawienie figur bojowych /ilość i numery/;
- odległość strzelań;
- rodzaje i ilość amunicji;
- szkic z położeniem i numeracją celów i rubieżami otwarcia ognia;
- numerację rubieży celów;
- kolejność i czas ukazywania się celów;
- sygnały.

3. ORGANIZOWANIE ĆWICZENIA TAKTYCZNEGO W ODDZIALE

Organizowanie ćwiczenia taktycznego jest drugim po opracowaniu przedsięwzięciem przygotowawczym do ćwiczeń. Polega ono na realizowaniu szeregu przedsięwzięć umożliwiających właściwe rozpoczęcie i prowadzenie ćwiczenia.

Dokumentację dotyczącą organizowania ćwiczenia opracowuje zespół autorski /autor/ ćwiczenia, a zaplanowane przedsięwzięcia wykonuje zazwyczaj dowódca - przyszły kierownik ćwiczenia. W większości przedsięwzięć organizacyjnych biorą także udział członkowie zespołu autorskiego /autor/ ćwiczenia, którzy najczęściej wchodzi w skład kierownictwa ćwiczenia w czasie jego prowadzenia. Wszystkie ćwiczenia opracowane w oddziale zatwierdza dowódca związku taktycznego.

W skład zasadniczych przedsięwzięć organizacyjnych ćwiczenia wchodzi:

- opracowanie rozkazu dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia;
- przygotowanie do ćwiczenia kierownictwa i podległych elementów;
- przygotowanie pododdziału pozorowania;
- przygotowanie do ćwiczenia szkolonych;
- zorganizowanie zabezpieczenia technicznego, materiałowego i medycznego ćwiczenia;
- zorganizowanie łączności kierownictwa ćwiczenia;
- przygotowanie rejonu ćwiczenia.

3.1. Opracowanie rozkazu dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia

Z reguły rozkaz dowódcy opracowuje się po opracowaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia. Zapoznają się z nim wszyscy zainteresowani /organizujący i ćwiczący/ w terminie zapewniającym możliwość wykonania nakazanych przedsięwzięć.

W rozkazie powinno określać się:

- czas i rodzaj prowadzonego ćwiczenia;
- skład kierownictwa ćwiczenia i osób funkcyjnych;
- rejon ćwiczenia;
- skład ćwiczących;
- oznakowanie ćwiczących stron /w ćwiczeniu dwustronnym^{12/};
- przedsięwzięcia mające na celu utrzymanie gotowości bojowej;
- kolejność i zakres przygotowania dowódców, sztabów i pododdziałów oraz termin i zakres sprawdzianu dopuszczenia do ćwiczeń;

12/ W ćwiczeniu jednostronnym oznakowanie pozoracji a ponadto jeżeli istnieje konieczność oznakowanie kierownictwa a w ćwiczeniu ze strzelaniem amunicją bojową, oznakowanie rozjemców ogniowych.

- limity kilometrów, zużycia materiałów pędnych, amunicji, środków pozorekacji i innych;
- zasady zapobiegania stratom i szkodom;
- zasady przestrzegania bezpieczeństwa w czasie ćwiczeń.

Ponadto często w oddziałach podaje się:

- przedsięwzięcia przygotowujące do ćwiczenia aparat kierowniczy;
- skład, czas i miejsce przybycia środków wzmocnienia i wsparcia biorących udział w ćwiczeniu /w ćwiczeniach taktycznych z wojskami i ze strzelaniem amunicją bojową/;
- osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych czynności;
- czas osiągnięcia gotowości do ćwiczenia.

3.2. Przygotowanie do ćwiczenia kierownictwa

Istotą przygotowania do ćwiczenia kierownictwa jest zapewnienie jednolitej interpretacji celów ćwiczenia oraz zrozumienie przez wszystkich oficerów swej roli i miejsca w czasie trwania ćwiczeń.

Za przygotowanie aparatu kierowniczego odpowiedzialny jest dowódca /kierownik ćwiczenia/, który osobiście przygotowuje swoich zastępców, pomocników oraz szefów rodzajów wojsk i służb. Inne osoby funkcyjne oraz wyznaczone do prowadzenia ćwiczenia zespoły przygotowywane są przez wyznaczonych oficerów. Znaczną rolę w zakresie przygotowania kierownictwa do ćwiczenia spełnia główny autor /autor/ ćwiczenia.

Przed przystąpieniem do zasadniczego szkolenia aparatu kierowniczego, kierownik ćwiczenia /dowódca/ powinien określić^{13/}:

- przepisy dotyczące obowiązków, praw i sposobów pracy wszystkich osób funkcyjnych /zespołów kierownictwa/;
- określić obowiązki uczestników ćwiczenia w zakresie bezpieczeństwa;
- określić kryteria przyznawania powodzenia oraz zadawania strat ćwiczącym;
- określić zasady współpracy między wszystkimi członkami;
- dać wytyczne do pracy samokształceniowej kierownictwa;
- zapoznać kierownictwo z planem przeprowadzenia ćwiczenia i innymi opracowanymi dokumentami.

Najważniejszym przedsięwzięciem przygotowania kierownictwa ćwiczenia jest instruktaż lub gra decyzyjna prowadzona przez dowódcę. Jeżeli ćwiczenie odbywa się w terenie /szczególnie ćwiczenia taktyczne z wojskami i ze strzelaniem amunicją bojową/ instruktaż lub grę decyzyjną celowo jest prowadzić w miejscach najważniejszych fragmentów ćwiczeń.

13/ Często czynności te może wykonywać główny autor /autor/ ćwiczenia.

Z reguły instruktaż obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- orientowanie topograficzne i taktyczne;
- ustalenie w terenie poszczególnych elementów planu przeprowadzenia ćwiczenia;
- określenie miejsc i sposobów działania pozoracji;
- określenie stanowiska dowodzenia kierownictwa i miejsc działania poszczególnych członków;
- rozpatrzenie możliwych wariantów decyzji ćwiczących oraz przebiegu walki;
- określenie działalności poszczególnych członków kierownictwa w kolejnych fragmentach ćwiczenia.

Gra decyzyjna jest z reguły rzadko stosowanym w oddziale sposobem przygotowania kierownictwa do ćwiczenia^{14/}. Polega ona na ustaleniu sposobów działania wojsk w poszczególnych sytuacjach oraz ujednoczeniu poglądów co do oceny sytuacji i podejmowania decyzji przez ćwiczących dowódców. Kierownik ćwiczenia /dowódca na podstawie planu przeprowadzenia ćwiczenia podaje uczestnikom gry kolejne zaplanowane sytuacje i nakazuje podjąć decyzję i postawić zadania bojowe. Następnie w drodze dyskusji omawia się te decyzje i ustala tok postępowania kierownictwa w przyszłym ćwiczeniu. Uczestnicy gry decyzyjnej występują więc niejako w roli ćwiczącego dowódcy.

Bez względu jednak na zastosowane metody przygotowania, aparat kierowniczy powinien w pełni zrozumieć istotę i treści ćwiczenia, a także intencje kierownika.

3.3. Przygotowanie do ćwiczenia pododdziału pozorowania

Pozorowanie przeciwnika organizuje się w zasadzie w jednostronnych ćwiczeniach taktycznych z wojskami /batalionowych/ oraz w batalionowych ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową.

Pozorowanie dotyczy pełnej działalności przeciwnika.

Pócz pozorowania działań nieprzyjaciela, w ćwiczeniach taktycznych organizuje się także pozorowane działanie wojsk, które nie biorą udziału w ćwiczeniu. Działalność taką nazywa się imitacją pola walki. Do wykonania przedsięwzięć wchodzących w zakres pozorowania imitacji pola walki wyznacza się pododdział ze składu jednego z batalionów nie biorącego udziału w ćwiczeniu. Pododdział taki można wzmocnić specjalistami, szczególnie saperami, chemikami i łącznościowcami.

Przygotowanie pododdziału pozorowania w oddziale zazwyczaj kieruje starszy oficer rozpoznania, który w czasie opracowania ćwiczenia wchodzi

14/ W oddziale zazwyczaj tylko w czasie przygotowania do ćwiczeń taktycznych z wojskami.

w skład zespołu autorskiego a podczas ćwiczenia pełni funkcję pomocnika kierownika ćwiczenia do spraw pozorowania.

Przygotowanie pododdziału pozorowania polegać będzie głównie na przeprowadzeniu praktycznego instruktażu w terenie, w którym biorą udział wszyscy dowódcy pododdziałów oraz grup pozorujących i imitujących.

W czasie trwania instruktażu prowadzący ustala:

- szczegółowy podział na grupy pozorowania i imitowania;
- czynności jakie należy wykonać przed ćwiczeniem;
- miejsca urządzenia pól minowych imitujących ogień artylerii /własnej i przeciwnika/, rejonów uderzeń jądrowych i lotnictwa;
- sposoby działania pododdziałów /grup/ na poszczególnych rubieżach terenowych z uwzględnieniem prawdopodobnego czasu działania;
- środki bezpieczeństwa;
- system łączności pozoracji;
- niezbędne sygnały;
- czas zajęcia i opuszczenia rejonów pozorowania;
- miejsce zbiórki po wykonaniu zadań.

Celowo jest aby po instruktażu z poszczególnymi grupami /pododdziałami/ pozorującymi i imitującymi przeprowadzić praktyczny trening.

3.4. Przygotowanie do ćwiczenia szkolonych

Przygotowanie szkolonych do ćwiczenia odbywa się w czasie:

- programowego szkolenia pododdziałów;
- szkolenia doskonalącego kadry;
- samokształcenia.

Często w ramach przygotowania do batalionowych ćwiczeń z wojskami i ćwiczeń ze strzelaniem amunicją bojową organizuje się dla ćwiczącego przegląd musztry ze sprzętem. Za przygotowanie do ćwiczenia sztabu oddziału /treningi sztabowe, ćwiczenia grupowe, ćwiczenia dowódczo-sztabowe/ odpowiada dowódca oddziału, a za przygotowanie do ćwiczeń taktycznych z wojskami oraz ze strzelaniem amunicją bojową - dowódca ćwiczącego batalionu.

Przygotowanie do ćwiczeń polega na:

- szczególnym akcentowaniu w czasie szkolenia problematyki wynikającej z treści ćwiczenia^{15/};
- przypomnieniu warunków bezpieczeństwa w czasie ćwiczeń;
- zaznajomieniu /przypomnieniu/ zasad zachowania tajemnicy wojskowej i państwowej;
- sprawdzeniu stanu sprzętu bojowego;
- sprawdzeniu zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego.

15/ Problematyka ćwiczenia zawarta jest w planie szkoleniowym oddziału.

Aby sprawdzić stopień przygotowania do ćwiczenia dowódca /kierownik ćwiczenia/ organizuje sprawdzian, którego pozytywne zaliczenie stanowi podstawę do ćwiczenia^{16/}. Sprawdzian do ćwiczeń batalionowych organizuje się na 5-10 dni przed rozpoczęciem ćwiczenia.

Sprawdzian zorganizować można w formie:^{17/}

- ćwiczenia taktycznego;
- musztry bojowej;
- strzelania;
- sprawdzenia norm szkoleniowych;
- stosując jednocześnie kilka form.

Sprawdzian prowadzi wyznaczeni oficerowie sztabu oddziału. Do przeprowadzenia sprawdzianu dowódca wydaje rozkaz, w którym ujmuje:^{18/}

- cel sprawdzianu;
- skład komisji prowadzącej sprawdzian;
- pododdziały podlegające sprawdzeniu;
- zagadnienia szkoleniowe sprawdzianu;
- przydział środków materiałowego zabezpieczenia sprawdzianu.

Zazwyczaj w oddziałach, w rozkazie podaje się jeszcze dodatkowo miejsce i czas prowadzenia sprawdzianu.

Z reguły podczas sprawdzianu kontroluje się:

- stan moralno-polityczny;
- umiejętności dowódców i oficerów sztabu batalionu;
- gotowość alarmową /często i mobilizacyjną/;
- wyszkolenie taktyczne;
- wyszkolenie ogniowe i strzeleckie;
- wyszkolenie specjalne;
- stan techniczny sprzętu i uzbrojenia;
- przygotowanie materiałowo-techniczne do ćwiczeń.

Batalion może być dopuszczony do ćwiczeń jeżeli otrzymał ocenę ogólną co najmniej dostateczną a z każdego działu priorytetowego nie niższą niż 3,00.

W wypadku otrzymania przez sprawdzanego oceny negatywnej sztab oddziału przeprowadza powtórny sprawdzian z zagadnień, które były ocenione niedostatecznie.

3.5. Zorganizowanie zabezpieczenia technicznego, materiałowego i medycznego ćwiczenia

Za zorganizowanie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego prócz dowódcy i szefa sztabu odpowiedzialni są: kwatermistrz

16/ W oddziale sprawdzian organizuje się z reguły tylko do batalionowych ćwiczeń taktycznych z wojskami oraz ze strzelaniem amunicją bojową.

17/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych, MON 1976 r., str.87.

18/ Tamże, str. 88.

oddziału, zastępca do spraw technicznych oraz szefowie rodzajów wojsk i służb.

Wstępne planowanie zabezpieczenia tyłowego ćwiczenia odbywa się już w okresie opracowania rocznych planów szkolenia, gdzie z reguły nalicza się na poszczególne ćwiczenia niezbędne środki i ustala limity. W okresie jednak organizowania ćwiczenia konieczne jest dokonanie niezbędnych korekt do planów.

Dokonane korekty oraz szczegółowe problemy zabezpieczenia tyłowego ujmowane są już w toku opracowywania ćwiczenia w planie działania służb technicznych i zabezpieczenia materiałowego w ćwiczeniu.

Organizowanie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego obejmuje zarówno przygotowanie niezbędnych danych, które będą stanowiły dla ćwiczących podstawę do organizowania tego zabezpieczenia w ćwiczeniu, jak i przygotowanie niezbędnego sprzętu i środków materiałowych dla potrzeb aparatu kierowniczego.

3.6. Zorganizowanie łączności kierownictwa ćwiczenia

Za zorganizowanie łączności kierownictwa ćwiczenia odpowiedzialny jest szef łączności oddziału.

Przed ćwiczeniem powinien on opracować wszystkie dokumenty czynnej łączności kierownictwa ćwiczenia, przygotować i sprawdzić niezbędną dla kierownictwa ilość sprzętu, a także jeżeli istnieje taka potrzeba zorganizować dodatkowe szkolenie kadry w posługiwaniu się dokumentami czynnej łączności oraz sprzętem.

Zorganizowany system łączności kierownictwa powinien zapewnić:

- sprawne kierowanie ćwiczeniem;
- porozumiewanie się osób kierownictwa między sobą;
- łączność kierownictwa z pododdziałami pozoracji i obsługi;
- łączność kierownictwa z ćwiczącymi;
- łączność kierownictwa z posterunkami ochronnymi /w czasie ćwiczeń ze strzelaniem amunicją bojową/.

3.7. Przygotowanie rejonu ćwiczenia

Przedsięwzięcia związane z przygotowaniem /urządzeniem/ rejonu ćwiczenia wykonuje się w zasadzie przed batalionowymi ćwiczeniami taktycznymi z wojskami oraz ze strzelaniem amunicją bojową. Z reguły do realizowania czynności związanych z urządzeniem rejonu dowódca /kierownik ćwiczenia/ wyznacza oficera, który w trakcie ćwiczeń pełnić będzie funkcję pomocnika kierownika ćwiczenia do spraw pozorowania. Oficer odpowiedzialny za przygotowanie rejonu powinien być w stałym kontakcie z komendą poligonu i uzgadniać z nią wszystkie czynności dotyczące zmiany struktury terenu.

W zależności od tematu ćwiczenia przygotowanie rejonu może obejmować następujące przedsięwzięcia:

- rozbudowę inżynieryjną terenu;
- ustawienie makiet i tarcz pozorujących nieprzyjaciela;
- ustawienie pól tarczowych do strzelań amunicją bojową /w ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową/;
- budowę schronów dla tarczowych i pozoracji;
- ustawianie dozorów świetlnych;
- ustawianie środków pozorujących wybuchy;
- ustawianie środków wskazujących ślady walki /rozbite samochody, wraki czołgów itp./;
- wykonanie niezbędnych w ćwiczeniu oznakowań.

W trakcie przygotowania rejonu ćwiczeń należy także przygotować niezbędne tablice i wskaźniki dotyczące zniszczeń, terenów skażonych, zawal, min itp., które wykorzystywać będzie w trakcie ćwiczenia pododdział pozoracji.

Do urządzenia rejonu ćwiczenia nie wolno wykorzystywać pododdziałów, które wezmą udział w ćwiczeniu. Nie należy także wykonywać żadnych prac ułatwiających wykonywanie zadań ćwiczącym.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione w materiale problemy przygotowania ćwiczeń taktycznych w oddziale nie zawierają z pewnością pełnych danych w tej dziedzinie. Zawarte w nich sformułowania dotyczą często praktycznych wskazówek w tej dziedzinie. Zawarta w materiale problematyka powinna inspirować do dalszych studiów w tej dziedzinie, a głównie do wnikliwego studiowania: "Instrukcji o opracowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych" oraz podręcznika "Metodyka ćwiczeń taktycznych".

Wykonano w 30 egz.
Egz. nr 1-30 - Bibl.Nauk.OZS
Wyk. ppłk Szulc
Druk E.K.
Druk ASG WP nr pf-24/pf-116/w/w
Kor. E.A.

